

PSIXOLOGIYA ILIMLARI

СПОРТ ЖАМОАЛАРИДА ПСИХОЛОГИК ХИЗМАТ КЎРСАТИШНИНГ
ИЖТИМОЙ - ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ

Т.Т.Арзымбетов – ассистент ўқитувчи

Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университети Нукус филиали

Таянч сўзлар: инсон, психика, спорт жамоалари, психологик хизмат кўрсатиш, психодиагностика, коррекция, фаолият, усул, спорт фаолияти, такомиллаштириш.

Ключевые слова: человек, психика, спортивные команды, психологическая служба, психодиагностика, коррекция, деятельность, метод, спортивная деятельность, совершенствование.

Key words: man, psyche, sports teams, psychological service, psychodiagnostics, correction, activity, method, sports activity, improvement.

Инсон психологиясини тушуниш, таҳлил қилиш, ривожлантиришга жиддий эътибор бериш масаласи ҳамма вақт ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг етакчи вазибаларидан бири бўлиб келган. XX аср бошларида психология фани ва унинг ривожланишига улкан ҳисса қўшган олимлар ўзларининг навбатдаги жаҳоншумул илмий мақсадлари инсон ва жамиятга психологик хизмат кўрсатиш тизимининг мукаммаллигини назарий-илмий жиҳатдан асослаб беришга муваффақ бўлдилар. Умуман, психологик хизмат кўрсатиш муаммоси маълум маънода, илмий психологиянинг етакчи йўналишларидан бири сифатида кўп бор мунозаралар марказидаги долзарб масала сифатида қараб келинган. Бу ҳақида дастлабки психологик тасаввурлар макони Хиндистон, Хитой, Египет, Вавилон, Ўрта Осиё, Грециядан, шунингдек, жон (руҳ) ҳақидаги китобнинг муаллифи Аристотелдан ҳамда темперамент (мижоз) таълимотининг асосчилари Гален ва Гиппократдан тортиб, ҳозирга кунга қадар психологлар ўз фикр-мулоҳазаларини билдириб келмоқдалар. Zero, шахс ва унинг фаолиятини илмий ўрганиш муаммосига психологиянинг амалий-тадқиқий йўналишлари асосида ёндашиш зарурлиги ҳақида кўпгина олимлар ўз тадқиқотларида таъкидлаб ўтган ва шунинг учун ҳам бу муаммо ҳозирги кунда долзарб масалалардан бир бўлиб келмоқда.

Спорт жамоаларида спортчиларни психологик жиҳатдан тайёрлашнинг ижтимоий-психологик муаммоларини илмий-назарий таҳлил қилиш.

Психологик хизмат АҚШда 1800 йиллардан бошлаб ривожлана бошлади. АҚШнинг амалиётчи психологлари ўз-ўзини бошқариш ва шакллантириш муаммосини ўрганиб, экспериментал тадқиқот олиб борган эдилар. Америка мактабларида ақлий тараққиёт коэффицентини аниқлаш кенг тарқалган бўлиб, кейинчалик Гайдес хизматининг ривожланишига олиб келган.

Француз мактаб психологиясининг отаси Альфред Бине бўлиб, у бу соҳада 1894 йилдан бошлаб иш бошлаган. 1905 йилда Франция таълим вазирлиги А.Бинегга умумий дастур бўйича ўқий олмайдиган болаларни текшириш муаммоси билан мурожаат қилган ва ақлий тараққиётдан орқага қолган болаларни аниқлайдиган машхур Бине-Симон тести яратилади.

1990 йилда Франция таълим муассасаларида психологик хизмат кўрсатишни йўлга қўйган. 1970 йилда Францияда психологик ёрдам кўрсатувчи махсус гуруҳлар иш фаолиятини бошлади ва улар психологик хизмат кўрсатишнинг таъминловчи дастурини ишлаб чиқишди. Бундай гуруҳлар мактаб психологияси мутахассиси, таълим психологияси мутахассиси ва психомотор ривожланиш бўйича мутахассисларни ўз ичига олган. Бу гуруҳларда 800-1000 нафаргача бўлган ўқувчига психологик хизмат кўрсатиш имкониятига эга бўлган. 1985 йилда Франция психологларининг функцияларини аниқ бир йўналишга соладиган механизм яратилди. Кўпчилик Шарқий Европа мамлакатларида таълим муассасаларида психологик хизмат кўрсатиш туман ёки вилоят миқёсидаги психологик-педагогик марказлар амалга оширилган.

Бу масалалар бўйича бир канча олимлар ўрганиб чиққан ва қуйидаги масалалар яъни спорт жамоаларида психологик хизматнинг жорий этилиши борасидаги МДХ мамлакатларида қўйилган илк қадам И.В.Дубровина, Х.Й.Лийметс, Ю.Л.Сиздрларнинг кўп йиллик тадқиқотлари натижаси эканлигини алоҳида қайд этиш мумкин.

Психологик хизмат ижтимоий психологик муаммо сифатида талқин қилинар экан, барча ривожланган мамлакатлардаги каби, Ўзбекистонда ҳам мазкур психологик хизмат муаммосининг қай тарика ва қандай илмий-ташқилий асосларда бартараф этилаётганлигини ўрганиш, таҳлил қилиш ҳамда талқин қилиш муҳим аҳамият касб этади. Чунки, республикада психологик хизматга оид олиб борилаётган назарий-илмий ва амалий-услубий тадқиқотлар кўламига маълум тартибда баҳо бермай туриб, Ўзбекистонда психологик хизматни янада такомиллаштириш ва ривожлантириш масаласи ҳақида мулоҳаза юритиб бўлмайди [6].

Ўзбекистондаги умумтаълим тизими билан боғлиқ изланишлар ва тадқиқотлар олиб борган П.И.Иванов, В.Э.Чудновский, М.Г.Давлетшин, М.Воҳидовлар томонидан ишлаб чиқилган қатор илмий ва методик тавсиялар мактабда психологик хизмат татбиқини яратиш учун маълум даражада асос бўлиб келди. XX асрнинг 60-70 йилларида Ўзбекистон Педагогик Фанлар Илмий Текшириш институти ходимлари П.П.Зимин, В.А.Токарева, М.Ш.Расулева, М.Дадажоновлар томонидан мактабда психологик хизмат татбиқини ўрганишга оид қатор изланишлар, амалий тадбирлар олиб борилди. Айниқса, 1966 йилда Чирчиқ шаҳрида ахлоқий тарбияга оид, 1973 йилда Андижонда оилавий тарбияга оид, Самарқандда танқид психолог Н.А.Менчинская иштирокида ақлий тараққиёт муаммоларига оид олиб борилган изланишларни алоҳида қайд этиш мумкин. Республикада илк бор қатор меҳнат ва ишлаб чиқариш жамоаларида инсон ва меҳнат фаолияти, шахс ва шахслараро муносабатлар, ишчи ва раҳбар, руҳият ва рентабеллик, раҳбар ва жамоа психологияси билан боғлиқ илмий-амалий ишлар олиб борилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон «2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги Фармони [1], Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 13 февралдаги ВМ-118-сонли «2019-2023 йиллар даврида Ўзбекистон Республикасида Жисмоний тарбия ва оммавий спортни ривожлантиришни тасдиқлаш тўғрисида»ги Қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 13 февралдаги ПК-4190-сон «2019-2025 йилларда Ўзбекистон Республикаси аҳолисининг руҳий саломатлигини муҳофаза қилиш хизматини ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қарори, Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 4 сентябрдаги «Жисмоний тарбия ва спортни тўғрисида»ги янги таҳрирдаги Қонуни, шунингдек, ушбу фаолият тизимига тегишли бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифалар қаторида

спорт жамоаларида психологик хизмат кўрсатишни такомиллаштириш ва ривожлантириш масаласи ҳам катта аҳамият касб этмокда.

Спорт фаолиятида пайдо бўладиган салбий психик хусусиятларни енгиш ва уни бартараф этиш, спортчиларда ўзини-ўзи назорат қилаолмаслик, психик беқарорлик муаммолари бугунги кунда ўз ечимини кутаётган долзарб масалалардан бири ҳисобланади[9]. Бу муаммонинг сақланиб қолганлиги спортчиларни мусобақадан олдинги ва кейинги беқарор психик ҳолат ҳақида назарий ва амалий жиҳатдан билим даражаси паст эканлигини, уни тушуниб моҳиятини англамасдан, спорт фаолиятида унга амал қилмаслик ҳолатлари юз беришини англатади ва спорт соҳасидаги маъсул мутахассислар олдида муҳим вазифаларни юклайди. Бундай ҳолатлар спортчининг мувафаккиятга эришиши, яхши натижаларни қўлга киритиши, ҳар хил субъектив муаммоларни бартараф этиб ўз мақсадига етишишида асосий тўсиқ сифатида намоён бўлиб келмокда.

Бугунги кунда спорт жамоаларида психологик хизматнинг кўрсатишининг ижтимоий-психологик хусусиятларини чуқурроқ, аниқроқ ва объектив равишда тадқиқ этиш учун изчиллик билан қуйидаги психологик методикалардан фойдаланишни мақсадга мувофиқ деб баҳолаймиз.

1. Спорт жамоалари учун характерли бўлган, белгиланган йўналишлардаги жамоавий шахслараро муносабат мотивацияси кўрсаткичларини таҳлил қилиш ва таҳлилларга таяниб уларга психологик хизмат кўрсатиш тизимини белгилаб олишдан иборатдир. Методика талаби бўйича шахслараро муносабат мотивациясини аниқлашга қаратилган мезонлар яъни октантлар қуйидагилардан иборат:

- 1-октант: қатъийлик – пешқадамлик;
- 2-октант: мустақиллик – ўз-ўзига ишончлилик;
- 3-октант: талабчанлик – қаттиққўллик (баъзан тажовузкорлик);
- 4-октант: ишончсизлик – шубҳаланувчанлик;
- 5-октант: кўнгилчанлик – тортинчоқлик;
- 6-октант: мўмин қобил – тобе;
- 7-октант: ҳамкорлик қилувчи – келишувчилик;
- 8-октант: маъсулиятли – бегаразлик

хусусиятларидан иборатдир.

Мазкур методика барча илмий адабиётларда қайд этилганидек 128 та саволдан иборат бўлиб, ҳар бир саволнинг (ёки вазиятнинг) жавоби белгиланган 8 та октантнинг бирига дахлдорлиги билан белгиланган. Спорт жамоалардаги синалувчилар томонидан белгиланган ҳар бир жавоб варианты шахслараро муносабат мотивациясининг у ёки бу кўринишини тасдиқлайди.

2. Спорт жамоаларида шахслараро муносабатдаги зиддиятларни бартараф этиш ва зиддиятли ҳолатларни бошқариш, индивид учун характерли ҳолатларни тадқиқ этилиши муҳим аҳамият касб этади. Ушбу методика спорт жамоаларида ўзаро зиддиятли ҳолатларни ўрганиш мақсадида қўлланилди.

3. Спорт жамоаларини ўрганишда бугунги кунда энг кўп ишлатилаётган ва спортчи шахсининг психологик хусусиятлари яъни хотиржамлик-асабийлик, ишчанлик-толиққанлик, кўтаринкилик-тушкунлик, ишонч-ишончсизлик каби муҳим жиҳатларни тадқиқ этишга мўлжалланган методикадан ҳам ўз тадқиқот ишимизда фойдаланилди ва қимматли маълумотлар қўлга киритилди.

4. Эксперимент методи. Эксперимент методи инсонларнинг ички оламининг, шунга асосланган зиддиятли муносабатдан қочиш мотивлар тизимини ва ўзини ўзи бошқаришини (хусусан спорт жамоаларида) ўрганишда энг муҳим методлардан ҳисобланади. Эксперимент методи ёрдамида спортчи шахси

шаклланишидаги энг муҳим омиллар ва шарт-шароитларни аниқлаш, уларни объектив баҳолаш, баркамол шахсни тарбиялашнинг зарур имкониятларини яратиш мумкин. Энг муҳими шундаки, спорт жамоаларида ички психологик кечинмаларни назорат қилиш, бошқариш, салбий кечинмаларни енгиш ва бартараф этиш билан боғлиқ қонуниятларни, зарур механизмларни эксперимент методи ёрдамида ўрганиш мақсадга мувофиқ. Эксперимент методи табиий ва лаборатория турларига ажратилади. Табиий шароитда спортчиларга хос шахсий сифатлар, хусусан ишонч ва ишончсизлик, хотиржамлик-асабийлик ва бошқа фазилатлар ўрганилаётганлигидан спортчилар беҳабар бўлиши, уларга берилаётган билим ва топшириқлар мақсадга мувофиқлаштирилиши лозим. Лаборатория эксперименти кўпинча индивидуал шаклда, ошкора равишда, ҳатто асбоблардан, аппаратлардан фойдаланган ҳолда ўтказилади. Эксперимент методи аниқловчи, таркиб топтирувчи ва назорат қисмларга бўлинади. Экспериментнинг аниқловчи қисми ёрдамида ўрганилаётган муаммонинг ҳозирги ҳолати, даражаси аниқланади, лекин экспериментатор респондентларга ўз таъсирини ўтказмайди. Таркиб топтирувчи экспериментда эса, уларнинг шахслараро муносабатлар мотивацияси, муносабатдаги зиддиятларни бартараф этиш ва субъектив омиллар, уни келтириб чиқарувчи физиологик-психологик сабаблар ва шарт-шароитлар ҳамда бошқа хусусиятлар аниқланади [10].

Ҳозирги эксперимент методикаларидан фойдаланиш индивидуал, гуруҳий ва жамоавий равишда амалга оширилиши мумкин. Назорат экспериментда таркиб топтирувчи экспериментда шакллантирилган усуллар, воситалар, йўл-йўриқлар, кўчиш ва муаммони ечиш ҳамда унга бўлган муносабатни тезкорлик даражасини аниқлаш учун мантикий ва эмоционал кўзгалувчанликни вужудга келтирувчи топшириқ берилади. Назорат экспериментини ўтказиш орқали таркиб топтирувчи экспериментнинг самараси, изланувчининг шахсий ҳиссаси ўлчанади. Учинчи қисмда спортчиларга психологик хизмат кўрсатиш ёки маслаҳат бериш мутлақо ман этилади.

5. Кузатиш методи орқали спортчилардаги ўзини ўзи баҳолаш, жамоадошлари ва ўз тенгқурлари билан шахслараро муносабатидаги ўзгаришлар, зиддиятли вазиятлар кўзга ташланиш ҳолатлари ўрганилади. Шу билан биргаликда ўйин ёки машғулот пайтида йўл қўйилган камчиликлар ва ўзаро келишмовчилик ҳолатлари ҳам кузатилади ҳамда зарур шарт-шароитлар ташкил этилади.

6. Статистика методи. Аниқловчи, таркиб топтирувчи ва назорат экспериментларидан тўпланган ёки йиғилган маълумотлар математик-статистик қайта ишлаш, яъни эмпирик маълумотларнинг ишончлилик ва валидлик даражасини аниқлаш, микдорий маълумотларни статистик таҳлил асосида махсус компьютер дастури ёрдамида корреляцион боғлиқликни аниқлаш усуллари билан, натижаларнинг ўртача арифметик қиймати ва дисперсияни топиш формулаларидан (Студентнинг- t муқаррарлик мезони, Пирсоннинг корреляция коэффициентига оид формулалардан) фойдаланилади.

Хулоса. Спорт жамоаларида психологик хизмат кўрсатиш энг аввало спорт жамоаси аъзолари орасидаги шахслараро муносабат мотивациясининг тўғри шаклланиши билан бевосита боғлиқлигига алоҳида эътибор қаратиш лозим. Чунки, спорт психологи жамоадаги шахслараро муносабат мотивацияси кўринишларини ижтимоий жиҳатдан тўлақонли таҳлил этмас экан, спорт жамоалари фаолиятини ижобий томонга йўналтириш жуда мушкул ҳисобланади.

Юқоридагилардан шундай хулоса қилиш мумкинки спорт жамоаларига психологик хизмат кўрсатишда уларнинг жисмоний ва психологик даражасини янада ошириш-спорт амалиётида спортчиларнинг кўпинча

ғалаба қозониши илмий исботланган. Демак спорт мутахассислари ва мураббийлар спортчиларни психологик жihatдан тайёрлашга алоҳида эътибор беришлари мақсадга мувофиқдир.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон «2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги Фармони
2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. –Тошкент: “Ўзбекистон”. 2017, 80-б.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ёшларга оид давлат сиёсати самарадорлигини ошириш ва Ўзбекистон ёшлар иттифоқи фаолиятини қўллаб қувватлаш тўғрисида”ги Фармони. –Т.: 2017, 1-б.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 4-декабрдаги ПФ-5887-сонли “Ўзбекистонда футболни ривожлантиришнинг мутлоқо янги босқичга олиб чиқиш чора тadbirlари тўғрисида” Фармони. –Т: 2019. 1-2-б.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 18 февралдаги ПҚ-136-сон «Спортни ривожлантириш вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғриси»ги қарори. –Тошкент: 2022, 1-2-б.
6. Абдураулов Р.А. Ўқувчи шахсини шакллантиришда спорт машғулотларининг ўрни. Монография. –Тошкент: “Фан ва технология”. 2013, 204-б.
7. Баротов Ш. Р. Психологик хизмат. –Т.: 2018, 346-б.
8. Баратова Д.Ш. Аҳолининг турли қатламларида психологик хизмат кўрсатишнинг ўзига хос хусусиятлари. /Психология. илмий журнал. – Бухоро: 2016. №2. 73-75-б.
9. Газиёва Ф.Э. Спортда гуруҳий жипслик шаклланиши ва ривожланишининг ижтимоий-психологик хусусиятлари: Психология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олиш учун тайёрланган диссертация автореферати. – Тошкент: 2019, 55-б.
10. Файзиев З.Х. Казусли вазиятларда спорчи эмоционал ҳолатини коррекциялашнинг ижтимоий-психологик механизмлари. Автореферат. Психология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD). –Бухоро: 2020, 52-б.

РЕЗЮМЕ. Мазкур мақолада психологик хизмат кўрсатиш муаммоси маълум маънода, илмий психологиянинг етакчи йўналишларидан бири сифатида қаралиб, спорт жамоаларида психологик хизмат кўрсатишнинг ижтимоий-психологик хусусиятлари тадқиқ этилган.

РЕЗЮМЕ. В данной статье проблема оказания психологических услуг рассматривается в определенном смысле как одно из ведущих направлений научной психологии, изучаются социально-психологические особенности оказания психологических услуг в спортивных командах.

SUMMARY. The problem of providing psychological services is considered in a certain sense as one of the leading areas of scientific psychology, the socio-psychological features of the provision of psychological services are studied in sports teams.

ALTRUIZM VA “NIQOBLANGAN EGOIZM”NING DIFFERENSIATSIYASI

N.B. Atabaeva – psixologiya fanlari doktori (DSc)

Toshkent davlat pedagogika universiteti

Tayanch soʻzlar: altruizm, ratsional altruizm, “niqoblangan egoizm”, xulq-atvor, motiv, gumanizm.

Ключевые слова: альтруизм, рациональный альтруизм, «замаскированный эгоизм», поведение, мотив, гуманизм.

Key words: altruism, rational altruism, “egoism in disguise”, behavior, motive, humanism.

Bugungi kunda «Ijtimoiy, diniy, millatlararo, etnik diskriminatsiya, ekstremizm, ksenofobiya»ga qarshi kurashish uchun axloqiy ustanovka va motivlarni shakllantirish muhim ahamiyatga ega boʻlib bormoqda [11]. Bu borada axloqiy ong va uning motivlarini Ego-tuzilmaning konstruktleri bilan integrativ namoyon boʻlishini kuchaytirish, psixologik immunitetni shakllantirish, shaxs qadriyatlar tizimida axloqiy tushunchalarni barqarorlashtirishni taʼminlashning ilmiy-uslubiy asoslarini takomillashtirish hamda altruistik xulq motivlarini rivojlantirishga qaratilgan yangi mazmundagi amaliy dasturlarni yaratish masalalarining dolzarb muammolaridan biriga aylanishi natijasida insonlar orasida bir-biriga yordam berish, hayriya ishlarini amalga oshirish, koʻngillilar harakatini kuchayishi bilan bogʻliq holatlar kuzatilmoqda. Jamiyat aholisining altruist boʻlgani yaxshi. Biroq, koʻrinishidan altruistik xulqni ifodalovchi har qanday xatti-harakat ham “altruizm” boʻla olmaydi. Chunki insoniyatga xos xususiyatlardan biri – bu egoizmdir. Insonning “Ego”si doim “Super Ego” taʼsirida ijtimoiy maʼqullangan xulq shaklini baʼzan niqoblagan, baʼzan psixologik himoya mexanizmini qoʻllagan holda ifodalaydi. Inson tabiati serqirra va murakkabdir. Uni tushunish uchun bir fenomenini turli jihatlarini tahlil qilish lozim. Biz ham dastlab, altruizمنى ratsional altruizm darajasida “niqoblangan egoizm”dan farqlash uchun uning tabiatini tushuntirib beruvchi konsepsiyalarga murojaat qilamiz.

Altruizm fenomeni bir qancha fanlar doirasida tadqiq qilingan va uning oʻziga xos jihatlari yoritib berilgan boʻlishiga qaramay, psixologik mexanizmlarini milliy kontekstda oʻrganish masalasiga yetarlicha eʼtibor qaratilmagan. Altruizm tushunchasiga olimlar turli izohlar berishgan. Jumladan, Dj.Seglouning taʼkidlashicha, altruizm – bu subyektning ixtiyoriy ravishda oʻzgalarga yordam berishga qaratilgan erkin harakatidir [10].

V.V.Solovyov esa altruizm deganda «boshqa insonlarga nisbatan axloqiy birdamlik»ni tushunishni taklif etadi [9]. N.V.Grishinaning taʼkidlashicha, «altruizm – bu shaxsning oʻz manfaatlariga asoslangan boshqa mustaqil motivlardan farqli ravishda uning asosida oʻzgalarga begʻaraz gʻamxoʻrlik qilish va sevis, guruh uchun oʻzini fido qilish, masʼuliyatni his etish ehtiyoji yotadi» [3], [8]. Egoizm esa shaxsning oʻz manfaatlariga yoʻnaltirilgan xulq-atvor shaklidir [2], [5]. Shunday ekan, bazan biz atrofimizdagilarning bizga yoʻnaltirilgan “begʻaraz yordamlari” negizida “oʻz manfaatlarini” yotgan boʻlishi mumkin degan ilmiy farazni ham inkor eta olmaymiz.

Altruizm fenomeni shaxsning maʼnaviy qiyofasini izohlab beruvchi biosotsiopsixologik tushunchadir. Chunki altruistik xulq tendensiyasi oʻziga xos biogenetik, neyrodinamik asoslarga ega boʻlish bilan bir qatorda ijtimoiy va psixologik omillarning oʻzaro integratsiyasi natijasida shaxs xulqida namoyon boʻladi. Altruizm shaxs xulq-atvorida quyidagi tamoyillar asosida reprezentatsiyalanadi va uning maʼnaviy qiyofasiga proektsiyalanadi:

1. Adolatlilik tamoyili – ushbu tamoyil shaxsni oʻzgalar manfaatlariga zarar yetkazmasdan turib harakatlanishga undaydi;

2. Oʻzaro hurmat tamoyili – oʻzini hurmat qilgan shaxs oʻzgalarning manfaatlarini va shaxsini ham hurmat qilishi bilan bogʻliq harakatlarda aks etadi;

3. Hamkorlik tamoyili – atrofimizdagilarning ehtiyojlari insonning shaxsiy manfaatlariga uygʻunlashuvini nazarda tutadigan harakatlar tizimi hisoblanadi [4].

Altruizm fenomenining psixologik tamoyillaridan ham koʻrinib turibdiki, bugungi kunda shaxslararo munosabatlarda mazkur jihatni qadriyat darajasiga aylantirish yoshlarni turli «ommaviy madaniyat» koʻrinishlariga nisbatan «psixologik immunitet»ni